

Standpunt Centrum Kauwenberg en ATD Vierde Wereld met betrekking tot het voorstel van Conner Rousseau, Freya Van den Bossche en Hannes Anaf tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp

Het voorstel van Conner Rousseau, Freya Van den Bossche en Hannes Anaf tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp roept bij ATD Vierde Wereld Vlaanderen en Centrum Kauwenberg vzw vragen op. Beide verenigingen waar armen het woord nemen begrijpen dat de indieners van het voorstel op een aantal schrijnende situaties een antwoord willen bieden. We zijn het eens dat er binnen de jeugdhulp zaken mank lopen, maar komen tot andere aanbevelingen. We zijn ervan overtuigd dat het huidige decreet reeds voldoende dwingende en controlerende maatregelen bezit. Wij staan dus niet te wachten op een nieuw decreet dat dit luik nog sterker wil uitbouwen, zeker niet in een sector die botst op personeelstekorten, grote wachtlijsten enz. Er moet nagedacht worden over het anders inzetten van middelen, zodat kinderen en hun ouders daadwerkelijk ondersteund worden. We willen onze bedenkingen en alternatieven voor dit voorstel hieronder uiteenzetten. We steunen hierbij op ervaringen van mensen in armoede, van een jeugdrechter op pensioen en onze ervaringen als werkers.

Naar aanleiding van dit voorstel van decreet, zijn we binnen onze verenigingen in gesprek gegaan met volwassenen, die zelf ooit geplaatst zijn geweest en/of geplaatste kinderen hebben of hadden. Uit onderzoeksresultaten van de UGent en UCL blijkt dat er steeds vaker gezinnen in armoede in aanraking komen met een plaatsing van kinderen en jongeren (De Bie, M., et al. (2010). *Een link tussen leven in armoede en maatregelen bijzondere jeugdbijstand?* Academia Press.). De angst leeft binnen onze verenigingen dat deze trend nog zal stijgen met de vooropgestelde wijziging. Zullen deze ouders opnieuw sterk gevisieerd worden en zo het stigma “slechte ouders” als etiket krijgen? Rousseau, Van den Bossche en Anaf willen bijvoorbeeld meer focus leggen op de gezinscontext. Ze hebben bedenkingen bij het feit dat als er één kind uithuisgeplaatst wordt er andere kinderen thuis achterblijven. Voor alle gezinsleden moet er volgens hen een weerlegbaar vermoeden van verontrusting zijn. Aantonen dat je je kinderen wel kan opvoeden, lijkt vaak een onmogelijke zaak voor ouders in armoede. Ze ervaren nu al vaak dat ze aan hogere eisen moeten voldoen.

De impact van jeugdhulp

Mensen in armoede hebben vaak het gevoel dat hun leven nog meer op losse schroeven komt te staan door de tussenkomst van jeugdhulp. Een moeder geeft bijvoorbeeld aan psychoses te hebben gekregen, ten gevolgen van de zelfmoord van haar man nadat zij hem gedwongen uit huis moest zetten. Ook geeft iemand aan dat een ouder haar woning en werk is kwijt gespeeld door een gedwongen opname waardoor ze met haar kinderen op straat kwam te staan. Een grootouder zei: “Alles wat afgenomen wordt, werkt de verslaving van mijn zoon in de hand omdat hij zo moedeloos is. Dat is dan weer een vicieuze cirkel want dan wordt hij weer onbekwamer en onbekwamer.” We kennen een jongere die bij een pleeggezin woonde. In de pubertijd liep het mis. Het pleeggezin kon/wou op dat ogenblik niet langer een geborgen thuis bieden aan het kind. We hoorden de getuigenis van een ouder waarbij de dochter drugs leerde kennen in de instelling waar ze geplaatst werd. Een ouder vertelde dat ze het gevoel heeft dat er met een vergrootglas gekeken wordt naar haar daden. “Als mijn kind met twee verschillende kousen op school aankomt, wordt dit als problematisch gezien, terwijl dit bij andere kinderen en kinderen die in instellingen verblijven ook gebeurt en dan wordt er niet gereageerd.” Dit alles leeft onder de doelgroep. Het zijn natuurlijk enkele verhalen, maar er heerst teleurstelling, woede en angst. Het voorstel, dat op veel vlakken vertrekt vanuit een vermoeden van verontrusting zal deze gevoelens niet wegnemen, in tegendeel.

Uiteraard moeten we niet naïef zijn. Het zal nodig zijn om aan bepaalde ouders duidelijk te maken dat je kind graag zien niet voldoende is. Ook ouders in armoede zien dit in. Ouders geven bijvoorbeeld, net zoals in het voorstel, aan dat het noodzakelijk is dat er bij ernstige verslavingen ingegrepen wordt. Sommige ouders, die kampen met een zware verslaving, beseffen onvoldoende dat ze niet meer in staat zijn om hun kind te beschermen en veiligheid te bieden.

Wantrouwen

Dwingende maatregelen zijn soms noodzakelijk, maar houden het risico in dat ze contraproductief zijn. Vaak hebben ouders die in armoede leven geleerd dat hulpverleners je niet vooruit helpen. Er leeft dus bij een aantal ouders wantrouwen t.a.v. hulpverlening. Zorgen maatregelen zoals het voorstel om ouders tijdens de zwangerschap al onder toezicht te stellen er net niet voor dat ouders proberen onder de hulpverleningsradar te blijven? Zal het er m.a.w. niet voor zorgen dat de groep 'zorgmijders' groter wordt? Het zelfvertrouwen van mensen die in armoede leven is vaak laag. Ze hebben dikwijls het gevoel dat hun leven voor hen bepaald wordt en dat ze hun ouderrol niet meer mogen/kunnen opnemen. Er heerst een gevoel dat er enkel gekeken wordt naar wat misgaat. Ouders in armoede hebben vaak een heel gekwetste binnenkant waardoor veel opmerkingen kwetsend overkomen, zeker van consultants en rechters, die ver van hun leefwereld staan en waar we kunnen spreken over een machtsverschil. Hierdoor wordt de stress, woede en onzekerheid enkel groter. Er ontstaat hierdoor onnodige weerstand of ouders worden overmatig meegenomen in dat denken en beginnen zelf te twifelen aan hun capaciteiten als ouder. Ook het oordeel van burens, leerkrachten, familieleden ... weegt zwaar. Zo dreigt het een *selffulfilling prophecy* verhaal te worden. Dit werkt contraproductief op het gezinsgebeuren.

Het belang van een netwerk

Een kind krijgen, een kind opvoeden betekent dat je dit kind veiligheid en ontwikkelingskansen biedt. Ouders kunnen dit niet alleen. "It takes a village to raise a child". Ouders moeten kunnen rekenen op een (professioneel) netwerk. Het zal bij een groep ouders zoeken zijn hoe je hun sociaal netwerk vergroot. Het zal soms nodig zijn dat het kind uithuisgeplaatst wordt. Ook dan is het belangrijk om de ouders te blijven zien als co-opvoeder. Ouders wiens kinderen toevertrouwd werden aan een instelling of pleegzorg missen vaak ondersteuning. Ze krijgen soms weinig kansen om de band met het kind te behouden en verder uit te bouwen. Ook kinderen blijven een grote loyaliteit behouden ten aanzien van hun ouders. Het is belangrijk voor de ontwikkeling van het kind dat er blijvend geïnvesteerd wordt in een band tussen ouders en hun kinderen. Zowel ATD Vierde Wereld als Centrum Kauwenberg krijgen positieve respons van consultants van de jeugdhulp voor hun vakanties en/of uitstappen op maat van deze gezinnen. Omdat we spelers zijn buiten de jeugdhulp, is het makkelijker voor deze gezinnen om hun pedagogische capaciteiten te ontplooiën. Een constructieve, duurzame band tussen ouders en kinderen wordt op die manier uitgebouwd.

Van wantrouwen naar vertrouwen

Goede hulpverlening is versterkend en is gebaseerd op vertrouwen. Het lijkt ons zinvoller om te vertrekken vanuit een wederzijdse zorg i.p.v. wantrouwen. Dit geldt reeds tijdens de zwangerschap. Ouders, het netwerk rond de ouders en hulpverlening moeten samen zoeken hoe ze dit kunnen waarmaken. Wanneer ouders ervaren dat ze mede-opvoeder zijn, kunnen ze groeien. Ze boren hun krachten aan in plaats van hun energie te stoppen in een zinloos gevecht. Professionelen gaan met hen op weg, staan naast hen en dicteren hen niet wat ze moeten doen. Een ouder zegt hierover "Ik geloof sterk in vrijwilligheid. Als ik naar mijn eigen situatie kijk, dan gebeurt dit echt op een gelijkwaardige manier. Het belang van mijn kind deel ik met de opvoeders die naast mij komen staan

.... Ik word heel hard aangesproken op mijn krachten en dat maakt dat ik die wil aanboren.“ Ouders voelen dat anderen in hen geloven. Er gaat geen energie verloren in het aantonen dat je beantwoordt aan een norm, een beeld van goede ouder. Dit is vaak een zinloos gevecht.

Hulpverlening die helpt

Rousseau, Van den Bossche en Anaf willen meer tools aan jeugdrechters geven. Dat zouden we graag zien, maar we geven er wel een andere invulling aan. Het is volgens ons zinvoller als de jeugdrechter bv. als maatregel degelijke, toegankelijke psychologische begeleiding voor ouders mag betalen. Dit is voor ouders in armoede onbetaalbaar, maar wel vaak noodzakelijk. Jeugdrechters kunnen nu deze maatregel niet uitspreken of betalen. Jeugdrechters, consultants, pleegzorg hebben een te grote dossierlast en kunnen geen tijd nemen om een band op te bouwen met ouders. Nu is het gezin/kind gekend omdat de jeugdrechter/consulent het dossier leest. Het gezin/kind echt leren kennen door tijd te nemen om naar hen te luisteren, tijd te nemen om samen met hen oplossingen te zoeken is er niet. Jeugdhulp treedt nu op als het te laat is. Door wachtlijsten kan vroegtijdige hulp niet ingeschakeld worden. “Als je voelt dat het zal mislopen en je vraagt hulp dan komt die vaak pas als er een crisis is” zei een ouder. Niet alle heil moet verwacht worden van jeugdhulp om een gezin te ondersteunen. Samenwerken met de non-profitsector of andere sectoren werpt vruchten af. Investeren in laagdrempelige hulpverlening die over de schotten heen werkt is nodig. Hulp die de rol van de ouder niet overneemt, maar de ouder ondersteunt. Ouders ervaren nu jeugdhulp als controlerend.

Een samenspel van verschillende factoren

Tenslotte willen we nog kwijt dat jeugdhulp niet het enige antwoord is op opvoedingsproblemen. Opvoedingsproblemen en verslavingsproblematiek hebben ook te maken met het ontbreken van een zinvolle job, leefbaar inkomen, goede huisvesting waar kinderen veilig buiten kunnen spelen, betekenisvolle vrije tijd. Daarop inzetten is een preventieve maatregel. Deze ruimte komt de opvoedingscapaciteiten ten goede. Investeren in een menswaardig inkomen en huisvesting voor alle ouders vraagt moed maar rendeert.

Contact:

Marijke Decuypere – ATD Vierde Wereld Vlaanderen: marijke.decuypere@atd-vierdewereld.be

Hannelore Gevaerts – Centrum Kauwenberg: hannelore.gevaerts@kauwenberg.be